

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 342.9:343.8

Пивовар Ірина Вікторівна

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загально-правових дисциплін
Інститут кримінально-виконавчої служби*

Пивовар Ирина Викторовна

*кандидат юридических наук,
доцент кафедры обще юридических дисциплин
Институт уголовно-исполнительной службы*

Ryvovar Iryna

*PhD, Associate Professor of the
Department of General Legal Disciplines
Institute of Criminal-Executive Service*

Пивовар Юрій Ігорович

*доктор філософії в галузі права, доцент,
завідувач кафедри конституційного і адміністративного права
Національний авіаційний університет*

Пивовар Юрий Игоревич

*доктор философии в сфере права, доцент,
заведующий кафедрой конституционного и административного права
Национальный авиационный университет*

Ryvovar Yuriy

*PhD, Associate Professor,
Head of Constitutional and Administrative Law Department
National Aviation University*

**ПРАВОВІ ФОРМИ ЗАХИСТУ ФІНАНСОВИХ СУБ'ЄКТИВНИХ
ПРАВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ
ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ
ПРАВОВЫЕ ФОРМЫ ЗАЩИТЫ ФИНАНСОВЫХ СУБЪЕКТИВНЫХ
ПРАВ В СФЕРЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО СОЦИАЛЬНОГО
СТРАХОВАНИЯ ОСУЖДЕННЫХ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЙ
АНАЛИЗ
LEGAL FORMS OF PROTECTION OF PRISONERS' FINANCIAL
SUBJECTIVE RIGHTS IN THE SPHERE OF STATE SOCIAL
INSURANCE: LEGAL ANALYSIS**

Анотація. Мета статті полягає у визначенні правових форм захисту суб'єктивних фінансових прав у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування ув'язнених осіб, а також розробленні пропозицій з удосконалення такої регламентації, що на теоретичному рівні має сприяти розвитку захисної функції фінансового права, й на практичному – вдосконаленню механізму правового захисту прав громадян у фінансових соціальних правовідносинах. Методологію дослідження склала сукупність загальнонаукових та спеціальних юридичних методів, а також системний та функціональний підходи. Результатами роботи стало: визначення судової та позасудової форм захисту суб'єктивних фінансових прав у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування ув'язнених осіб; систематизація видів спорів в досліджуваній сфері; виявлення організаційно-правових проблем щодо реалізації засудженими до позбавлення волі права на судовий захист своїх прав у досліджуваному виді правовідносин; акцентовано увагу на існуванні тривалий період організаційно-правової «блокади» реалізації права громадян на захист своїх соціальних прав у позасудовій формі; сформульовано пропозиції з удосконалення українського законодавства, спрямовані на розширення меж

правового статусу застрахованих засуджених осіб в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. Розвивається дискусія при обґрунтуванні необхідності впровадження позасудової форми розгляду спорів в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування з можливістю застосування форм захисту у подібних відносинах в сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; пропонується прирівняти правовий статус застрахованих засуджених осіб в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування до статусу застрахованих осіб у сфері пенсійного страхування.

Ключові слова: *захисна функція фінансового права, суб'єктивні фінансові права засуджених осіб, державне соціальне страхування, форми захисту фінансових прав, судовий захист фінансових прав засуджених, позасудовий захист фінансових прав засуджених.*

Аннотація. *Цель статьи состоит в определении правовых форм защиты субъективных финансовых прав в сфере общеобязательного государственного социального страхования заключенных, а также разработке предложений по совершенствованию такой регламентации, что должно способствовать в теории финансового права – развитию его защитной функции, на практике – совершенствованию механизма правовой защиты прав граждан в финансовых социальных правоотношениях. Методологию исследования составила совокупность общенаучных и специальных юридических методов, а также системный и функциональный подходы. Результатами работы стали: определение судебной и внесудебной форм защиты субъективных финансовых прав в сфере общеобязательного государственного социального страхования заключенных; систематизация видов споров в исследуемой сфере; выявление организационно-правовых проблем по реализации осужденными к*

лишению свободы права на судебную защиту своих прав в исследуемом виде правоотношений; акцентировано внимание на существовании длительный период организационно-правовой «блокады» реализации права граждан на защиту своих социальных прав в внесудебной форме; сформулированы предложения по совершенствованию украинского законодательства, направленные на расширение границ правового статуса застрахованных осужденных в сфере общеобязательного государственного социального страхования. Развивается дискуссия в процессе обосновании необходимости внедрения внесудебной формы рассмотрения споров в сфере общеобязательного государственного социального страхования с возможностью применения форм защиты в подобных отношениях в сфере общеобязательного государственного пенсионного страхования; предлагается уравнивать правовой статус застрахованных осужденных в сфере общеобязательного государственного социального страхования к статусу застрахованных лиц в сфере пенсионного страхования.

Ключевые слова: *защитная функция финансового права, субъективные финансовые права осужденных, государственное социальное страхование, формы защиты финансовых прав, судебная защита финансовых прав осужденных, внесудебная защита финансовых прав осужденных.*

Summary. *The purpose of the article is to determine the legal forms of protection of subjective financial rights in the sphere of obligatory state social insurance of prisoners, and to develop proposals for improving such regulation, which should contribute to the theory of financial law - to development of its protective function, in practice - to improve the mechanism of legal protection of citizens' rights in financial social relations. The research methodology was a set of general scientific and special legal methods, and systemic and functional approaches. The results of the work were: the definition of judicial and*

extrajudicial forms of protection of subjective financial rights in the sphere of obligatory state social insurance of prisoners; systematization of types of disputes in the sphere under investigation; the identification of organizational and legal problems in the implementation of sentenced to deprivation of liberty the right to judicial protection of their rights in the form of legal relations; attention is focused on the existence of a long period of organizational and legal "blockade" of the realization of the right of citizens to protect their social rights in extrajudicial form; proposals are formulated to improve Ukrainian legislation aimed at expanding the boundaries of the legal status of insured prisoners in the sphere of obligatory state social insurance. A discussion develops in the process of substantiating the need to introduce an extrajudicial form of dispute settlement in the sphere of compulsory state social insurance with the possibility of applying forms of protection in such relations in the sphere of compulsory state pension insurance; it is proposed to equalize the legal status of insured prisoners in the sphere of compulsory state social insurance to the status of insured persons in the sphere of pension insurance.

Key words: *protective function of financial law, subjective financial rights of prisoners, state social insurance, forms of protection of financial rights, judicial protection of prisoners' financial rights, extrajudicial protection of prisoners' financial rights.*

Постановка проблеми. На шляху до гуманізації права й механізму його реалізації в Україні відповідно до міжнародних стандартів прав людини, й водночас в умовах обмеженості фінансових ресурсів держави, недосконалої системи державного соціального страхування населення одним з важливих й складних завдань перед державою постає оптимізація фінансових витрат на соціальні потреби. Очевидно, для виходу з періодичних економічних криз в останні роки держава вимушена вдаватися до політики зміни соціальних стандартів, які з одного боку

спрямовані на підвищення рівня ефективності й раціональності управління бюджетними коштами (зокрема, в державних соціальних фондах), з іншого – «звужують», порівняно з радянським та пострадянським періодом розвитку української економіки, соціальні права громадян різних верств населення. За таких умов при поступовій адаптації «оновлених» соціальних прав до міжнародних (європейських) норм чимало сфер й галузевих питань залишається осторонь державно-правової уваги, не знаходячи чіткої організаційно-правової акомодатії, що зумовлює виникнення правових конфліктів. Останні, своєю чергою, при спричиненні порушення прав й інтересів, як правило, громадян досить часто переростають у спори, що потребують оперативного й справедливого вирішення. Разом з тим, процесуальне право та інституційний механізм в Україні не завжди «встигають» за динамічними змінами в матеріальному праві, що значно ускладнює можливість (а іноді й взагалі унеможлиблює) відстоювання громадянами своїх соціальних прав у спорах з державними інституціями. Однією з таких «проблемних» сфер правового регулювання, в якій захисна функція фінансового права залишається малоефективною, є сфера державного соціального страхування осіб, засуджених до позбавлення волі, що власне й актуалізувало обрання даного напряму дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняними вченими в галузі фінансового права дані проблеми не вивчались взагалі. Дотично досліджуваної проблематики торкалися наші попередні роботи, що стосувалися вивчення особливостей реалізації правового статусу засуджених до позбавлення волі осіб у фінансових правовідносинах в сфері державного соціального та загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [1-4], які можуть слугувати загальним теоретичним підґрунтям поглибленого дослідження окресленої в цій роботі прикладної проблеми.

Пошук шляхів для розроблення ефективного механізму правового захисту й збалансування фінансових інтересів держави з одного боку, та суб'єктивних фінансових прав громадян з іншого, актуалізує питання дослідження стану й перспектив правового регулювання захисту прав засуджених у фінансово-правових відносинах у сфері державного соціального страхування.

Виходячи з цього, мету даної роботи становить встановлення й загальний аналіз основних форм захисту суб'єктивних фінансових прав засуджених осіб у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також розроблення пропозицій з удосконалення нормативно-правової регламентації цих форм.

Виклад основного матеріалу та наукові результати. В академічній літературі питання захисту прав і законних інтересів переважно розкривається через системний підхід, переважно, як законодавчо встановлена система заходів запобігання, ліквідації порушень цих прав і інтересів. На відміну в науковій доктрині та практиці для розрізнення форм захисту прав і інтересів прийнято застосовувати функціональний підхід, в основі якого лежить суб'єктний критерій поділу, тобто залежність від виду органу, організації (як державні, так і недержавні), які уповноважені (мають право чи обов'язок) законом чи на інших підставах здійснювати захист прав і законних інтересів громадян у визначеній сфері (в контексті нашого дослідження – у фінансово-правових відносинах ЗДСС). Такий підхід дозволяє означити дві основні форми захисту прав індивідів у вказаних відносинах:

1. Правова (юрисдикційна) форма захисту, яка, в свою чергу, має два підвиди: а) захист в судовому порядку (здійснюється органами правосуддя внаслідок порушення інтересу громадянина на соціальне забезпечення, за відповідним позовом); б) захист в адміністративному

порядку (розгляд звернення громадянина про незаконність прийнятого рішення до вищого органу публічної адміністрації);

2. Не правова форма захисту (або інша форма захисту). Вона може здійснюватися громадськими організаціями, наприклад: громадською організацією захисту прав споживачів – при неналежному наданні особі медичних послуг; громадською організацією захисту інвалідів, професійними спілками, пенітенціарними асоціаціями, юридичними спілками тощо.

Втім, чинне законодавство України, що регулює ЗДСС, легітимною визначає лише правову форму захисту прав громадян у фінансово-правових відносинах ЗДСС. Так, згідно зі ст.17 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» спори, що виникають із правовідносин за законодавством про соціальне страхування, вирішуються в судовому порядку [5].

Розглядаючи в межах означеної вище першої групи саме *судову форму* захисту фінансових суб'єктивних прав засуджених у сфері державного соціального страхування, відмітимо, що спори у цій сфері можна класифікувати залежно від конкретного виду фінансових правовідносин участі суб'єктів. Відповідно, основними видами спорів є: а) спори у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; б) спори пов'язані зі страхуванням від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які спричинили втрату працездатності; в) спори у зв'язку з медичним страхуванням (останнє на даний час ще не врегульоване в законодавстві) тощо.

Крім того, частина третя статті 17 Закону № 1105-XIV дозволяє виділити три таких основних групи спорів, що підлягають вирішенню в судовому порядку: а) спори щодо розміру шкоди та прав на її відшкодування; б) спори щодо накладення штрафів; в) спори з інших питань.

Визначаючи судову юрисдикцію спорів у сфері захисту прав учасників фінансових правовідносин ЗДСС маємо послуговуватись частиною другою ст. 20 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), аналіз якої дає підстави віднести такі адміністративні справи до окружних адміністративних судів. При цьому, згідно з п. 2 частини першої ст. 263 КАС України суд розглядає спори цієї категорії за правилами спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи (у письмовому провадженні). До таких належать справи щодо: оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг [6].

За загальним правилом позивачами у адміністративних справах даної категорії можуть бути громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, підприємства, установи, організації (юридичні особи), суб'єкти владних повноважень. Для підтвердження обставин, якими обґрунтовуються позовні вимоги, позивач надає докази, а в разі неможливості – зазначає докази, які не може самотійно надати, із зазначенням причин неможливості подання таких доказів.

Відповідачем в справах у сфері правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування є суб'єкт владних повноважень, як правило – відповідний державний страховий фонд (Фонд соціального страхування України).

Розглядаючи засуджених до позбавлення волі як потенційних позивачів у аналізованих справах, слід звернути увагу на наявність складнощів щодо отримання такими особами правової допомоги в порядку судового захисту своїх прав у досліджуваному виді правовідносин. Зокрема,

це відсутність у осіб-засуджених достатніх коштів на особовому рахунку для сплати послуг адвоката. Крім того, відповідно до положень п. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» така особа не має права претендувати на безоплатну вторинну правову допомогу, якщо її середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, а також інваліди, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацевдатних осіб – на всі види правових послуг [7].

Вказана проблема, з одного боку, є суб'єктивною, оскільки залежить від самої особи-засудженої, та є одночасно для неї стимулом до праці з відповідною оплатою її результатів. Адже у подальшому це має сприяти можливості (мається на увазі фінансової спроможності) отримання такою особою юридичних послуг при зверненні до суду. З іншого боку, для осіб-засуджених, які не можуть набути фінансової спроможності з об'єктивних причин, залишається дана проблема актуальною, а тому потребує правового врегулювання, зокрема з метою створення механізму гарантування їх права на безоплатну правову допомогу.

При розгляді адміністративної *позасудової форми захисту* прав засуджених у фінансових правовідносинах у сфері державного соціального страхування зазначимо, що така форма передусім передбачена Законом України «Про звернення громадян» (ст.ст. 4, 16). Такий захист слід розуміти як встановлений законами України та підзаконними актами порядок захисту порушених рішеннями, діями або бездіяльністю органів виконавчої влади прав, свобод та законних інтересів осіб, який здійснюється шляхом подання скарг – письмових або усних на особистому прийомі – і передбачає обов'язок визначених посадових осіб реагувати і приймати рішення по суті поставлених питань у встановлені строки [8].

Як вже зазначалося, у чинному соціально-страховому законодавстві України встановлено відповідні форми захисту прав застрахованих осіб, зокрема, це судова. Разом з тим, в частині 3 ст. 17 Закону № 1105-XIV, законодавець зазначає, що за бажанням заінтересована особа може звернутися з питань вирішення спору до *спеціальної комісії ФСС України* [5]. До складу цієї комісії на громадських і паритетних засадах входять представники держави, застрахованих осіб і страхувальників. Такі самі комісії у аналогічному порядку створюються при робочих органах Фонду із залученням представників місцевих органів виконавчої влади, застрахованих осіб і страхувальників. Положення про діяльність цих комісій затверджується правлінням Фонду. Основне призначення комісій полягає у вирішенні по суті спорів, що виникають із правовідносин, урегульованих Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». При цьому спори, що належать до юрисдикції *спеціальної комісії ФСС України*, можуть виникати між такими сторонами конфлікту: а) застрахованими особами; б) страхувальниками; в) страховиком.

Результати вивчення законодавства дають підстави означити предмет спору як критерій *класифікації спорів, що належать до адміністративної юрисдикції спеціальної комісії ФСС України*, та виділити такі їх види: 1) спори щодо сум страхових внесків; 2) спори щодо призначення матеріального забезпечення та соціальних послуг за страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; 3) спори щодо обчислення страхового стажу; 4) спори щодо розміру шкоди та права на її відшкодування; 5) спори щодо призначення страхових виплат та надання соціальних послуг за соціальним страхуванням від нещасного випадку; 6) спори з інших питань.

Рішення комісії при робочому органі виконавчої дирекції Фонду може бути оскаржено до комісії, створеної при виконавчій дирекції цього Фонду, а рішення останньої – до його правління [9].

Аналізуючи зазначені правові положення, резюмуємо, що законодавець, передбачаючи можливість застосування адміністративної процедури при вирішенні спорів у сфері загальнообов'язкового соціального страхування з одного боку, фактично заперечує попередньо встановлену домінанту про виключний судовий порядок вирішення таких спорів, з іншого – створює можливості для альтернативного врегулювання спорів за більш спрощеною, порівняно з судовим порядком, процедурою, не виключаючи право особи на звернення до суду у разі незадоволення рішенням спеціальної комісії ФСС України.

Слід відмітити, що спеціальний адміністративний порядок вирішення фінансово-правових спорів в сфері захисту прав і інтересів застрахованих осіб набув нормативної визначеності не так давно, лише у вересні 2017 року. Саме з цим періодом пов'язують появу в правовій базі Положення про спеціальну комісію Фонду соціального страхування України з питань вирішення спорів, яким регламентується діяльність уповноваженого органу публічної адміністрації (спеціальної комісії ФСС України) з вирішення даних спорів [9].

Однією з причин відсутності вказаного правового документу був довготривалий процес утворення самого Фонду соціального страхування України, який формувався шляхом злиття Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Так, незважаючи на те, що в грудні 2016 року змінами до законодавства [10] було передбачено припинення виконавчих дирекцій фондів-попередників й створення робочих органів ФСС України у термін до 1 лютого 2017 року, однак виконання цього законодавчого припису було виконано з порушенням строків – лише в грудні 2017 року [11], що фактично позбавило громадян на вказаний період можливостей реалізації їх права на адміністративний захист.

Для додаткового обґрунтування необхідності впровадження позасудової форми розгляду спорів в сфері ЗДСС наведемо можливості застосування форм захисту в подібних відносинах, а саме відносинах в сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Так, Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» встановлює без жодних застережень, на відміну від Закону № 1105-XIV, дві форми захисту фінансових суб'єктивних прав застрахованих засуджених осіб у даному виді фінансових правовідносин: 1) оскарження в адміністративному порядку (органами Пенсійного фонду за порядком, встановленому у Законі України «Про звернення громадян»); 2) оскарження в судовому порядку (ст. 23) [12].

Порівняльний юридичний аналіз вказаних законодавчих актів дає підстави зауважити, що хоча за характером регламентації фінансово-правовий статус застрахованих засуджених осіб у законах України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» фактично однаковий, проте за змістом правових гарантій щодо забезпечення захисту фінансових суб'єктивних прав застраховані засуджені особи в сфері ЗДСС мають менш забезпечений статус, зокрема щодо реалізації права на захист своїх інтересів в адміністративному (позасудовому) порядку.

Попри відмінність порядку застосування обох форм (судової та позасудової) захисту прав і інтересів засуджених осіб, маємо вказати, що спільним цих форм є юрисдикційний характер, в основі якого лежить вирішення конфлікту (спору). При цьому вибір застрахованими особами способів захисту своїх прав в рамках юрисдикційної форми зумовлений, на наше переконання, публічно-правовим характером методу фінансово-правового регулювання. Уважаємо, що галузевість методу у поєднанні з предметом правового регулювання значною мірою впливає на вибір форм і способів захисту порушених прав суб'єктів правовідносин, що повинно

бути враховано у практичній діяльності юристами та юрисдикційними суб'єктами з розгляду даних спорів.

При загальному огляді процедури розгляду спорів у сфері ЗДСС за участю застрахованих засуджених осіб у адміністративному порядку погоджуємось з висновками окремих вчених про необхідність вдосконалення нормативно-правового регулювання порядку вирішення публічно-правових конфліктів в сфері державного соціального захисту загалом та ЗДСС зокрема. Так, наприклад, слушною й актуальною нині вважаємо пропозицію вчених про необхідність розроблення й прийняття Кодексу України про соціальний захист, в якому передбачити окремий розділ «Спори в сфері соціального захисту» [13, с. 152; 14, с. 131] з закріпленням положень щодо способів, підстав та порядку розгляду спорів, деталізувавши зокрема адміністративний порядок вирішення спорів.

Альтернативною, не менш цікавою з практичної точки зору, є пропозиція Н. М. Стаховської та В. В. Веннікової, які розвивають думку про доцільність прийняття Закону України «Про захист прав громадян та вирішення спорів у сфері соціального забезпечення» [15, с. 14; 16, с. 86].

В контексті вказаних позицій необхідно зазначити про тенденцію поширення в науці та практиці ще двох основних напрямів вдосконалення правової регламентації вирішення публічно-правових спорів, а саме: 1) шляхом прийняття Закону України «Про медіацію»; 2) прийняття Адміністративно-процедурного кодексу України [17]. Разом з тим, щодо першого напрямку цілком обґрунтованим видається висновок Я.М. Романюка, який вважає, «... що процедури медіації не можуть застосовуватися у сфері публічного владного управління, виконання своїх управлінських функцій на основі законодавства суб'єктами владних повноважень» [18]. Для вирішення спорів у сфері публічно-правових відносин в Україні голова Верховного Суду України визначає адміністративні суди та загальновідомий спосіб інституту

адміністративного оскарження (подання скарг заінтересованими особами на рішення, дії, бездіяльність суб'єкта владних повноважень до органу вищого рівня) [18].

Щодо другого напрямку – кодифікації адміністративних процедур – маємо відмітити передбачення в одному з законопроектів окремого розділу V «Адміністративне оскарження», в якому право на адміністративне оскарження трактується як звернення з вимогою про захист у позасудовому порядку відповідно до цього Кодексу має будь-яка правосуб'єктна особа, яка вважає, що у зв'язку з виданням адміністративного акта чи його виконанням порушено або може бути порушено її права, свободи чи законні інтереси [19]. Очевидно вважаючи даний законопроект в цілому й вказану норму зокрема недосконалою, переконані в необхідності суттєвого доопрацювання даного напрямку, передбачаючи в ньому можливості нормативного врегулювання способів позасудового вирішення спорів, які хоча й виникають в публічній соціальній сфері, однак природа яких не повною мірою відповідає законодавчому трактуванню поняття «публічно-правовий спір» (ст. 4 КАС України [6]).

Натомість, резюмуючи викладене, пропонуємо внести зміни в Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» й викласти частину першу ст. 17 у такій редакції: «Спори, що виникають із правовідносин за цим Законом, вирішуються спеціальними комісіями Фонду та в судовому порядку».

Висновки. Узагальнюючи отримані в ході даного дослідження результати, доходимо висновку, що чинним законодавством України встановлено дві основні правові форми захисту прав застрахованих осіб – учасників фінансових правовідносин у сфері ЗДСС, в тому числі засуджених осіб до позбавлення волі. Першою формою є судова, друга – позасудова (здійснюється в адміністративного порядку). Обидві форми належать до різновиду юрисдикційних, в основі яких лежить мета вирішення конфлікту

сторін – учасників вказаних фінансових правовідносин. Обрання застрахованими особами (засудженими особами) способів захисту виключно юрисдикційного виду адміністративних проваджень (в тому числі, адміністративного судочинства) зумовлений, по-перше, публічно-правовим характером методу та предмету фінансово-правового регулювання вказаних відносин, по-друге, відсутністю спеціальних фінансово-правових процедур, у тому числі спеціальних органів фінансового правосуддя, по-третє, регламентацією лише нормами адміністративного законодавства.

При цьому відсутність в законодавстві реальних механізмів безпосередньої реалізації права засуджених на захист своїх суб'єктивних фінансових прав в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування в суді або в адміністративному порядку вимагає перегляду положень галузевого соціального страхового та кримінально-виконавчого законодавства з метою його корегувального узгодження. В даній роботі авторами формулюються лише окремі пропозиції з удосконалення чинного законодавства, які мають розширити межі правового статусу застрахованих засуджених осіб в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, прирівнявши його до статусу застрахованих осіб у сфері пенсійного страхування та сприяти реальній можливості захисту прав перших не лише в судовому порядку, а й в адміністративному як альтернативному судовому порядку. Зазначені зміни сприятимуть усуненню неоднозначності при трактуванні закону та додатково слугуватимуть розвантаженню судової системи.

Література

1. Pyvovar I. V. Peculiarities of recognition of legal status of prisoners within financial relationship regarding state social and mandatory pension insurance. in Human rights: theory and practice : collective monograph.

Edited by Maryna Dei. London: International Academy of Science and Higher Education (IASHE), 2017. 184: 111-114.

2. Pyvovar I.V. Features of financial and legal status formation of persons sentenced to imprisonment in the area of compulsory state pension insurance. in Human security in the context of globalization: modern legal paradigm : monograph. Under the general editorship Iryna Sopilko. Slovak Republic, Podhajska: Vycodoeuropopska agentura pre rozvoj, n.o. Eastern European Development agency n.o., 2017. 278: 113-120.
3. Фещук В.В., Тараненко Ю.О., Пивовар Ю.І. Правове регулювання пенсійного страхування в Україні (фінансово-правовий аспект): монографія. За заг. ред. В.В. Фещука. К. : «Аванпост-прім», 2010. – с. 189.
4. Pyvovar Iryna, Pyvovar Yuriy Concept, Regulatory Framework And Types Of Restrictions Of Rights Of People Sentenced To Imprisonment. Proceedings of the National Aviation University. - 2017. - 3 (72).
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (дата звернення: 25.04.2018).
6. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 25.04.2018).
7. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 25.04.2018).
8. Про звернення громадян: закон України: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. БД «Законодавство України» ВР України.

- URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 25.04.2018).
9. Положення про спеціальну комісію Фонду соціального страхування України з питань вирішення спорів: затв. постановою правління Фонду соціального страхування України від 12.09.2017 р. № 45. URL: http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/doccatalog/list?currDir=947828&documentList_stind=21 (дата звернення: 25.04.2018).
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 06.12.2016 р. № 1774-VIII. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1774-19> (дата звернення: 25.04.2018).
11. Про припинення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Виконавчої дирекції Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, їх робочих органів: постанова Правління Фонду соціального страхування України від 14.12.2017 р. № 60. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/doccatalog/list?currDir=947828> (дата звернення: 25.04.2018).
12. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9.07.2003 р. № 1058-IV. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (дата звернення: 25.04.2018).
13. Єрмоленко Д. О. Правовий статус людини і громадянина в Україні як соціальній державі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2002. 175.
14. Рудик В. А. Юридичні гарантії права людини на соціальний захист в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2007. 184.

15. Стаховська Н. М. Відносини у праві соціального забезпечення: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2000. – С. 16.
16. Веннікова В.В. До окремих питань розгляду спорів у сфері соціального забезпечення. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. 5: 84-87.
17. Развадовський В.Й., Голосніченко І.П., Голосніченко Д.І. Адміністративно-процедурний кодекс – необхідна правова основа надання державних послуг поліцією. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2016. 1/2 (29/30). URL: visnyk-krp.kpi.ua/article/download/119164/113806 (дата звернення: 25.04.2018).
18. Романюк Я.М. Висновок на проект Закону про медіацію на № 04-34/13-98063 від 21.04.2015. URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/b58056fd9c7f6dc4c225745700474565/8abcee460129eb82c2257e3c00437f72?OpenDocument> (дата звернення: 25.04.2018).
19. Проект Адміністративно-процедурного кодексу України від 03.12.2012 №11472. БД «Законодавство України» ВР України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44893 (дата звернення: 25.04.2018).

References

1. Pyvovar I. V. Peculiarities of recognition of legal status of prisoners within financial relationship regarding state social and mandatory pension insurance. in Human rights: theory and practice : collective monograph. Edited by Maryna Dei. London: International Academy of Science and Higher Education (IASHE), 2017. 184: 111-114.
2. Pyvovar I.V. Features of financial and legal status formation of persons sentenced to imprisonment in the area of compulsory state pension

- insurance. in Human security in the context of globalization: modern legal paradigm : monograph. Under the general editorship Iryna Sopilko. Slovak Republic, Podhajska: Vycodoeuropopska agentura pre rozvoj, n.o. Eastern European Development agency n.o., 2017. 278: 113-120.
3. Feshchuk V.V., Taranenko Yu.O., Pyvovar Yu.I. Pravove rehuliuвання pensiinoho strakhuvannia v Ukraini (finansovo-pravovyi aspekt): monohrafiia. Za zah. red. V.V. Feshchuka. K. : «Avanpost-prim», 2010. 189.
  4. Pyvovar Iryna, Pyvovar Yuriy. Concept, Regulatory Framework And Types Of Restrictions Of Rights Of People Sentenced To Imprisonment. Proceedings of the National Aviation University. 2017. 3 (72).
  5. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia. Zakon Ukrainy vid 23.09.1999 r. № 1105-XIV. BD «Zakonodavstvo Ukrainy» VR Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (data zvernennia: 25.04.2018).
  6. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 r. № 2747-IV. BD «Zakonodavstvo Ukrainy» VR Ukrainy. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (data zvernennia: 25.04.2018).
  7. Pro bezoplatnu pravovu dopomohu: Zakon Ukrainy vid 02.06.2011 r. № 3460-VI. BD «Zakonodavstvo Ukrainy» VR Ukrainy. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (data zvernennia: 25.04.2018).
  8. Pro zvernennia hromadian: zakon Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02.10.1996 r. № 393/96-VR. BD «Zakonodavstvo Ukrainy» VR Ukrainy. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (data zvernennia: 25.04.2018).
  9. Polozhennia pro spetsialnu komisiuu Fondu sotsialnoho strakhuvannia Ukrainy z pytan vyrishennia sporiv: zatv. postanovoiu pravlinnia Fondu

- sotsialnoho strakhuvannia Ukrainy vid 12.09.2017 r. № 45. URL: http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/doccatalog/list?currDir=947828&documentList_stind=21 (data zvernennia: 25.04.2018).
10. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.12.2016 r. № 1774-VIII. BD «Zakonodavstvo Ukrainy» VR Ukrainy. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1774-19> (data zvernennia: 25.04.2018).
11. Pro pryypynennia Fondu sotsialnoho strakhuvannia z tymchasovoi vtraty pratsezdatsnosti, Vykonavchoi dyreksii Fondu sotsialnoho strakhuvannia z tymchasovoi vtraty pratsezdatsnosti ta Fondu sotsialnoho strakhuvannia vid neshchasnykh vypadkiv na vyrobnytstvi ta profesiinykh zakhvoriuvan Ukrainy, yikh robochykh orhaniv: postanova Pravlinnia Fondu sotsialnoho strakhuvannia Ukrainy vid 14.12.2017 r. № 60. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/doccatalog/list?currDir=947828> (data zvernennia: 25.04.2018).
12. Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 9.07.2003 r. № 1058-IV. BD «Zakonodavstvo Ukrainy» VR Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (data zvernennia: 25.04.2018).
13. Yermolenko D. O. Pravovyi status liudyny i hromadianyna v Ukraini yak sotsialnii derzhavi: dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.01. Kharkiv, 2002. 175.
14. Rudyk V. A. Yurydychni harantii prava liudyny na sotsialnyi zakhyst v Ukraini: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.05. Kharkiv, 2007. 184.
15. Stakhovska N. M. Vidnosyny u pravi sotsialnoho zabezpechennia: avtoref. dys. na zdobuttia naukovoho stupenia kand. yuryd. nauk: 12.00.05. Kyiv, 2000. 16.
16. Viennikova V.V. Do okremykh pytan rozghliadu sporiv u sferi sotsialnoho zabezpechennia. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia. 2013. 5: 84-87.

17. Razvadovskyi V.I., Holosnichenko I.P., Holosnichenko D.I. Administratyvno-protsedurnyi kodeks – neobkhidna pravova osnova nadannia derzhavnykh posluh politsiiei. Visnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo. 2016. 1/2 (29/30). URL: visnyk-ppsp.kpi.ua/article/download/119164/113806 (data zvernennia: 25.04.2018).
18. Romaniuk Ya.M. Vysnovok na proekt Zakonu pro mediatsiiu na № 04-34/13-98063 vid 21.04.2015. URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/b58056fd9c7f6dc4c225745700474565/8abcee460129eb82c2257e3c00437f72?OpenDocument> (data zvernennia: 25.04.2018).
19. Proekt Administratyvno-protsedurnoho kodeksu Ukrainy vid 03.12.2012 №11472. BD «Zakonodavstvo Ukrainy» VR Ukrainy. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44893 (data zvernennia: 25.04.2018).